

2004:01

Hjälpsverksamhet

**Avrapportering av projektet
Systematisk hantering av hjälpsverksamhet**

I serien Bakgrundsfakta presenteras bakgrundsmaterial till den statistik som avdelningen för ekonomisk statistik vid SCB producerar. Det kan röra sig om produktbeskrivningar, metodredovisningar samt olika sammanställningar av statistik som kan ge en överblick och underlätta användandet av statistiken.

Utgivna publikationer från 2001 i serien Bakgrundsfakta till Ekonomisk statistik

- 2001:1 Offentlig och privat verksamhet – statistik om anordnare av välfärdstjänster 1995, 1997 och 1999
- 2002:1 Forskar kvinnor mer än män? Resultat från en arbetstidsundersökning riktad till forskande och undervisande personal vid universitet och högskolor år 2000
- 2002:2 Forskning och utveckling (FoU) i företag med färre än 50 anställda år 2000
- 2002:3 Företagsenheten i den ekonomiska statistiken
- 2002:4 Statistik om privatiseringen av välfärdstjänster 1995–2001. En sammanställning från SCB:s statistikällor
- 2003:1 Effekter av minskad detaljeringsgrad i varunomenklaturen i Intrastat – från KN8 till KN6
- 2003:2 Consequences of reduced grade in detail in the nomenclature in Intrastat – from CN8 to CN6
- 2003:3 SAMU. The system for co-ordination of frame populations and samples from the Business Register at Statistics Sweden
- 2003:4 Projekt med anknytning till projektet “Statistik om den nya ekonomin”. En kartläggning av utvecklingsprojekt och uppdrag
- 2003:5 Development of Alternative Methods to Produce Early Estimates of the Swedish Foreign Trade Statistics
- 2003:6 Övergång från SNI 92 till SNI 2002: Underlag för att bedöma effekter av tidsseriebrott
- 2003:7 Sveriges industriproduktionsindex 1913–2002 – Tidsserieanalys
The Swedish Industrial Production Index 1913–2002 – Time Series Analysis
- 2003:8 Cross-country comparison of prices for durable consumer goods: Pilot study – washing machines
- 2003:9 Monthly leading indicators using the leading information in the monthly Business Tendency Survey
- 2003:10 Privat drift av offentligt finansierade välfärdstjänster. En sammanställning av statistik
- 2003:11 Säsongrensning av Nationalräkenskaperna – Översikt
- 2003:12 En tillämpning av TRAMO/SEATS: Den svenska utrikeshandeln 1914–2003
- 2003:13 A note on improving imputations using time series forecasts
- 2003:14 Definitions of goods and services in external trade statistics

Ovannämnda rapporter, liksom övriga SCB-publikationer, kan beställas från:
Statistiska centralbyrån, SCB, Publikationstjänsten, 701 89 ÖREBRO,
telefon 019-17 68 00 eller fax 019-17 64 44.

Du kan också köpa SCB:s publikationer i **Statistikbutiken**:
Karlavägen 100, Stockholm

2004:01

Hjälpsverksamhet

**Avrapportering av projektet
Systematisk hantering av hjälpsverksamhet**

Producent   Statistiska centralbyrån
                    Avdelningen för Ekonomisk statistik

Förfrågningar   Hans Björklund, tel 019-17 64 48
                    Statistiska centralbyrån
                    e-post: hans.bjorklund@scb.se

Innehåll

0	Inledning	4
1	Definition av hjälpverksamhet. Vad säger EU-förordningen och SNA?	4
2	Hjälpverksamhet och hjälpenheter	7
2.1	<i>Enheter som har både primär/sekundär verksamhet och hjälpverksamhet</i>	8
3	De olika typerna av hjälpenheter	8
3.1	<i>Hjälp-LVE</i>	9
3.2	<i>Hjälp-FE</i>	10
3.3	<i>Hjälp-VE</i>	11
4	Nuvarande hantering av hjälpverksamhet i FDB	12
5	Förslag till nya källor för att upptäcka och vårda hjälpverksamhet	12
6	Hjälpverksamhetens behandling i primärstatistiken med hänsyn tagen till nationalräkenskapernas behov	13
7	Tekniska lösningar avseende hjälpenheter i FDB	14
8	Övrigt	15

0 Inledning

Hjälpverksamhet har diskuterats vid ett flertal tillfällen, och även vid ett FDB-råd i Eskilstuna våren 2002. Där bestämdes att ett projekt skulle tillsättas med syfte att dokumentera hur reglerna för hjälpverksamhet skall implementeras i FDB och primärstatistik. Resonemangen från FDB-rådet i Eskilstuna finns redovisat i Bakgrundsfakta till ekonomisk statistik 2002:3.

Projektet skulle

- Gå igenom de regler om hjälpverksamhet som finns i olika förordningar till exempel för nationalräkenskaper, för företagsregister och så vidare. Därefter dokumenteras hur reglerna skall tolkas, där stor hänsyn skall tas till de beslut som redan tagits inom avdelningen.
- Gå igenom olika tänkbara källor för att hitta och vårda hjälpverksamhet i FDB.
- Diskutera hur hjälpverksamheten skall hanteras i primärstatistiken, särskilt med utgångspunkt i nationalräkenskapernas behov.
- Diskutera hur hjälpverksamhet skall hanteras i FDB.

Projektet har slutfört sitt arbete under 2003 och har bemannats av:

Hans Björklund, ES/MET (projektledare)

Lennart Nordberg, ES/MET

Lars Öhman, ES/II

Jonny Hall, ES/IN

Solveig Westin, ES/NR

Kent Olofsson, ES/FDB

Mikael Landhäll, ES/FDB

1 Definition av hjälpverksamhet. Vad säger EU-förordningen och SNA?

Det är två förordningar som befunnits vara huvudkällor till hur hjälpverksamhet skall definieras, nämligen EU-förordningen om statistiska enheter (Rådets förordning nr 696/93) och System of national accounts, SNA 1993.

EU-förordningen definierar hjälpverksamhet på följande sätt:

En verksamhet måste betraktas som hjälpverksamhet om den uppfyller följande villkor:

- a) Den betjänar enbart den enhet till vilken den hör. De varor och tjänster som produceras får alltså inte säljas på marknaden.*
- b) En jämförbar verksamhet bedrivs i liknande omfattning inom liknande produktionsenheter.*
- c) Den producerar tjänster eller, i undantagsfall, icke varaktiga varor som inte ingår i enhetens slutprodukt (t. ex. mindre redskap eller byggnadsställningar).*
- d) Den bidrar till enhetens löpande kostnader, dvs. den genererar inga fasta bruttoinvesteringar.*

Det som sägs under a) ”Den betjänar enbart den enhet till vilken den hör. De varor och tjänster som produceras får alltså inte säljas på marknaden” återfinns också i SNA, men i SNA är det mer utförligt:

- 5.9. The output of an ancillary activity is not intended for use outside the enterprise. An ancillary activity is a supporting activity undertaken within an enterprise in order to create the conditions within which the principal or secondary activities can be carried out. Before trying to give more precision to the concept of an ancillary activity, it is useful to illustrate the kinds of activities that may be ancillary:
- (a) Keeping records, files or accounts in written form or on computers;
  - (b) Communicating in written form or by telephone, telex, telefax, direct computer links, etc., or by messengers, couriers, etc.;
  - (c) Purchasing of materials and equipment;
  - (d) Hiring, training, managing and paying employees;
  - (e) Storing materials or equipment: warehousing;
  - (f) Transporting goods or persons inside or outside the producer unit;
  - (g) Promoting sales;
  - (h) Cleaning and maintenance of buildings and other structures;
  - (i) Repairing and servicing machinery and equipment;
  - (j) Providing security and surveillance.

SNA börjar alltså med att tala om att hjälpverksamhetens produktion inte är avsedd att användas utanför företagsenheten. Detta kan jämföras med förordningens andra mening under a) där det heter att produktionen inte får säljas på marknaden. I SNAs andra mening sägs att hjälpverksamheten förväntas ske inom en företagsenhet. I EU-förordningens första mening heter det att hjälpverksamheten skall betjäna den enhet till vilken den hör. EU-förordningen säger alltså inte att det behöver vara inom en företagsenhet som hjälpverksamheten sker. Eurostat har senare kommit med en förklaring att åtminstone tills vidare skall det anses vara inom en koncern (Enterprise Group) som hjälpverksamhet sker. Eftersom SCB tillämpar möjligheten att ha hjälpföretag och att hjälpverksamhet skall kunna ske även mellan företagsenheter, så är det därför snarast hjälpverksamhet inom koncernen som tillämpas. Mer om detta följer under avsnittet om hjälpverksamhet och hjälpenheter nedan.

Under b) i EU-förordningen återfinns det litet kryptiska ”En jämförbar verksamhet bedrivs i liknande omfattning inom liknande produktionsenheter”. Detta förklaras bättre i SNA under punkt a) nedan, där man uttrycker sig så här:

- 5.10. In addition to the defining characteristic that they provide support for the principal, or secondary, activities, ancillary activities have certain common characteristics related to their output. These additional characteristics include:
- (a) Ancillary activities typically produce outputs that are commonly found as inputs into almost any kind of productive activity;
  - (b) Ancillary activities produce services (and, as exceptions, goods provided that they do not become a physical part of the output of the principal or secondary activity) as output;
  - (c) The value of an individual ancillary activity's output is likely to be small compared with that of the principal or secondary activities of an enterprise.

Hjälperksamheten skall alltså inte kunna vara någon specifik produktion som bara återfinns i vissa branscher, utan skall vara mer allmänt förekommande.

Det som står i punkt b) ovan i SNA återkommer nästan ordagrant i punkt c) i EU-förordningen, och innebär att hjälpverksamhet i huvudsak är fråga om tjänster men kan i undantagsfall utgöras av varor.

I punkt c) nämner SNA att hjälpverksamheten bör vara liten i förhållande till de betjänade verksamheterna. Denna distinktion görs inte i EU-förordningen, men kanske betraktas som självklar.

Punkten d) i EU-förordningen ” Den bidrar till enhetens löpande kostnader, dvs. den genererar inga fasta bruttoinvesteringar” har ingen direkt motsvarighet i SNA.

EU-förordningen tar också upp verksamheter som **inte** skall betraktas som hjälpverksamhet. Dessa undantag tas upp nedan under punkt a) till f).

a) *Produktion av varor eller utförande av arbete som bidrar till de fasta bruttoinvesteringarna, i synnerhet byggarbete för egen räkning. Detta är i överensstämmelse med den metod som används i NACE Rev. 1, där enheter som utför byggarbeten för egen räkning klassificeras under byggverksamhet om det finns uppgifter om detta.*

Detta har i SNA sin motsvarighet i:

5.12. Certain activities, although common, are not so common as to be considered ancillary. Many enterprises produce their own machinery and equipment, build their own structures and carry out their own research and development. These activities are not to be treated as ancillary, whether carried out centrally or not, as they are not found frequently and extensively in all kinds of enterprises, small as well as large.

Detta med byggverksamhet som bedrivs av icke-byggföretag i egen regi sköts inom SCB på så sätt att NR gör en beräkning av värdet av sådant arbete. Denna verksamhet registreras inte i FDB. Detta förfarande bör gälla även i fortsättningen, och därför är det inget registerproblem. Det som står ovan i SNA om FoU motsvaras av punkten f) nedan och kommenteras där.

b) *Produktion som till betydande del går till försäljning, även om en viss del går till förbrukning inom den primära verksamheten eller sekundära verksamheter.*

Detta har ingen motsvarighet i SNA, och det är också tveksamt vad som menas.

c) *Produktion av varor som i ett senare led ingår som en integrerad del av de produkter som framställs inom den primära verksamheten eller sekundära verksamheter – t. ex. produktion vid en av ett företags avdelningar av lådor, behållare etc. som skall användas vid förpackning av företagets produkter.*

I SNA uttrycks detta som:

5.11. The defining characteristic is by no means sufficient to identify an ancillary activity: there are many kinds of activities whose outputs are entirely consumed within the same enterprise but which could not possibly be considered as ancillary. The characteristic that ancillary activities tend to be found in any productive activity is related to the characteristic that ancillary activities produce services as output. Individual goods are not commonly used as inputs in the same way as services such as accounting, transportation or cleaning. For example, an enterprise may produce milk, all of which is processed into butter or cheese within the same enterprise. However, milk production cannot be considered an ancillary activity, because milk is a unusual kind of input found only in special types of productive activity. In general, goods that become embodied in the output of the principal or secondary activities cannot be outputs of ancillary activities.

Detta fenomen, när en vara går till vidareförädling inom en och samma enhet, brukar kallas för vertikal integration. För svenska förhållanden kanske det bästa exemplet är, att produktion av pappersmassa aldrig kan betraktas som hjälpverksamhet till produktion av papper.

d) *Energiproduktion (integrerat kraftverk eller koksverk), även om den helt förbrukas inom den överordnade enhetens primära eller sekundära verksamhet.*

Det borde nog läggas upp fler verksamhetsenheter i FDB än i dag för icke-energiföretag som producerar energi.

e) Inköp av varor för vidareförsäljning i oförändrat skick.

För att denna punkt skall vara begriplig måste man förutsätta att det skall vara fråga om inköp/försäljning på marknaden.

f) Forskning och utveckling. Dessa verksamheter är inte särskilt utbredda och producerar inte tjänster som utnyttjas i den löpande produktionen.

SCB har inte accepterat denna regel f) för vad som inte kan vara hjälpverksamhet. I Sverige är FoU som hjälpverksamhet av stor omfattning. Eurostat verkar också på sistone ha ändrat uppfattning i denna fråga. I ett nyligen framtaget dokument står det att "... research and development shall by convention be treated in the same way as ancillary units...".

Förutom de regler för vad som inte kan vara hjälpverksamhet, som finns i EU-förordningen, kan tilläggas att det tidigare funnits en regel inom SCB som sagt att det inte är fråga om hjälpverksamhet om ett företag har handel med egna varor spritt på minst tre arbetsställen. Om detta skulle gälla fortsättningsvis eller inte, var en fråga som man inte kom överens om i en tidigare utredning om hjälpverksamhet. Regelen har inget stöd i EU-förordningen och den har inte tillämpats i FDB på flera år. Regelen kan därmed sägas ha upphört att gälla och frågan borde därmed vara utagerad.

Sammanfattningsvis kan sägas att definitionerna i EU-förordningen och i SNA säger att hjälpverksamhet är något som används internt inom ett företag eller en koncern och säljs inte på en marknad. Det är huvudsakligen fråga om tjänster, och det är fråga om verksamhet som förekommer allmänt i alla branscher. De definitioner som finns i EU-förordningen och SNA följs ganska väl av SCB. Som nämnts ovan görs dock ett undantag, genom att SCB tillåter att FoU kan vara hjälpverksamhet.

2 Hjälpverksamhet och hjälpenheter

I förordningarna görs ingen distinktion mellan det allmänna begreppet hjälpverksamhet och det mer specifika begreppet hjälpenhet. Men man kan ändå dra slutsatsen att hjälpverksamhet är något som förekommer i alla företag, men hjälpenheter förekommer bara inom vissa företag. Det kan konstateras att de problem som uppkommer när det gäller hjälpverksamhet bara rör de fall när hjälpverksamheten ligger i en särskild hjälpenhet. Det kan därför finnas anledning att ta upp skälen till att bilda hjälpenheter.

Den första anledningen till att lägga upp hjälpenheter har med den geografiska dimensionen att göra. Om ett företag har verksamhet på flera adresser, så läggs ett arbetsställe upp för varje sådan adress. Om den huvudsakliga aktiviteten vid något av dessa arbetsställen är hjälpverksamhet, så måste detta arbetsställe klassas som en hjälpenhet, och vi har fått ett hjälp-AE (eller här kanske hjälp-LVE är ett bättre begrepp). Den geografiska dimensionen är det skäl, som i nuläget leder till i särklass flest hjälpenheter.

Ett annat skäl till att bilda hjälpenheter kan sägas ha med datainsamlingen att göra. Om man till exempel har delat ett företag i två verksamhetsenheter, så kan det bli så att huvudkontoret med hjälpverksamhet "blir över". Då måste en VE läggas upp även för huvudkontoret för att täcka in hela företagets verksamhet. På detta sätt uppstår därför ett behov av att lägga upp hjälp-VE. Ett annat exempel på detta är en juridisk enhet som har till uppgift att verka som internbank för hela koncernen. Om koncernen består av flera företag, som är det normala fallet, så måste denna JE läggas upp som en egen FE, och härav uppstår även ett behov av att bilda hjälp-FE.

Det finns alltså behov av såväl hjälp-LVE som hjälp-VE som hjälp-FE. Uppgifter från dessa hjälpenheter måste sedan fördelas på de primärproducerande enheternas bransch, och på så sätt elimineras i statistikredovisningen. Detta tas upp i ett senare avsnitt.

Sammanfattningsvis, om man tittar på ett företag ”uppifrån och ned”, kan sägas att ett företag normalt sett har en primärproducerande verksamhet och därför inte skall klassificeras som en hjälpenhet. Den hjälpverksamhet som bedrivs inom detta företag skall inte avskiljas i en särskild hjälpenhet, om det inte finns andra skäl, än just detta med hjälpverksamhet, för en uppdelning. Det finns dock ett antal företag som huvudsakligen ägnar sig åt hjälpverksamhet åt andra företag inom koncernen. Detta kallas på engelska för ”shared services” och dessa företag måste klassas som hjälp-FE. Om ett företag delas på flera verksamhetsenheter så skall i normalfallet hjälpverksamheten föras till den VE som betjänas. Det kan emellertid finnas delar av företaget som inte kan föras till något av primärproducerande VE. I sådana fall måste en hjälp-VE bildas. Slutligen kan en VE ha verksamhet på flera adresser, och i så fall delas denna VE på flera LVE. Det kan då bli så att en LVE huvudsakligen utför hjälpverksamhet, och i så fall måste denna LVE klassas som hjälp-LVE.

2.1 Enheter som har både primär/sekundär verksamhet och hjälpverksamhet

Det kan naturligtvis förekomma att enheter ägnar sig både åt hjälpverksamhet till andra enheter samtidigt som man även har egen produktion. Ett exempel kan vara ett arbetsställe som i huvudsak inrymmer företagets huvudkontor, som betjänar företagets samtliga arbetsställen, och som också inrymmer en mindre del verkstadsproduktion. Enligt nuvarande regel skall en enhet klassas som hjälpenhet om minst 50 procent av verksamheten inom en enhet är hjälpverksamhet. I exemplet ovan kommer alltså enheten att klassas som hjälpenhet. I de flesta statistikgrenar kommer då all verksamhet att klassas som hjälpverksamhet, alltså även verkstadsproduktionen. Detta beroende på att statistikgrenarna enbart tar hänsyn till om en enhet är klassad som en hjälpenhet eller inte. På detta sätt kan stora verksamheter komma utanför statistikinsamlingen.

För att undvika ovanstående problem föreslås att en särskild kod införs i FDB för enheter som har både primär/sekundär verksamhet och hjälpverksamhet. Dessa enheter klassas alltså vare sig som producerande enheter eller hjälpenheter. En procentsats skall ange omfattningen av hjälpverksamheten. Nuvarande 50 procentregel föreslås alltså att bli avskaffad.

Kodsättningen för hjälpenheter blir då exempelvis:

1. Ej hjälpenhet (ingen hjälpverksamhet till andra enheter)
2. Hjälpenhet (enbart hjälpverksamhet till andra enheter)
3. Blandad enhet (omfattar till viss del hjälpverksamhet till andra enheter)

För de statistikgrenar som inte undersöker hjälpenheter gäller då att enbart enheter med kod 2 kan uteslutas. Mer om detta i avsnitt 6.

3 De olika typerna av hjälpenheter

Antalet hjälpenheter i nuvarande FDB (SAMU-versionen mars 2003) är:

Hjälp-FE	892
Hjälp-VE	948
Hjälp-LVE	3.063

Här skall sägas att holdingbolagen är helt dominerande bland hjälpföretagen (836 st). Dessutom måste definitionsmässigt alla underliggande enheter till en hjälp-FE vara hjälpenheter, liksom underliggande LVE till en hjälp-VE. Om vi exkluderar holdingbolag och hjälpenheter som hör till hjälpenheter på högre nivå får vi följande tabell:

Hjälp-FE	56
Hjälp-VE	56
Hjälp-LVE	1.946

Att antalet hjälp-FE och hjälp-VE i ovanstående tabell är exakt lika beror på en ren tillfällighet. Det är inte samma enheter som dubbelräknats. Av de 56 hjälp-FE har 20 stycken den egna branschen (Ng) inom SNI 65-67 (mestadels internbanker) och 24 stycken den egna branschen SNI 74 (andra företagstjänster). Övriga 12 är spridda på de egna branscherna SNI 50, 51, 63, 70, 71, 72 och 73. Här och i det följande i detta avsnitt anges alltså den egna branschen (Ng) för hjälpenheten för att ge en uppfattning, om vilken typ av hjälpverksamhet det är fråga om.

Av de 56 hjälp-VE ligger 14 stycken i den egna branschen SNI 51 (partihandel), 3 stycken i SNI 72 (databehandling), 9 stycken i SNI 73 (FoU) och 25 stycken i SNI 74. Dessutom finns en var i SNI 63, 64, 65, 70 och 71.

Av de 1.946 hjälp-LVE ligger de flesta i den egna branschen SNI 74 (818 st) och SNI 51 (705 st). Vidare kan sägas att hjälp-LVE är detsamma som hjälp-AE utom i 8 fall. Hjälp-AE är här definierad utifrån statistikdelen i FDB. I R-delen av FDB registreras endast hjälpverksamhet mellan AE inom en JE. Sådan hjälpverksamhet finns inte reglerad i någon förordning och saknar egentligen intresse ur statistiksynpunkt. Däremot är denna information till ovärderlig hjälp när hjälpenheter skapas i statistikdelen.

Som tidigare nämnts finns det alltså behov av att ha hjälpenheter på alla tre nivåerna FE, VE och LVE i FDB. Eftersom detta strider mot vad som bokstavligen står i förordningarna, så motiveras de tre enheterna ytterligare nedan.

3.1 Hjälp-LVE

Hjälp-LVE är alltså den mest förekommande hjälpenheten. Behovet av hjälp-LVE uppstår som nämnts genom att en verksamhet bedrivs i flera arbetsställen, och ett eller flera av dessa arbetsställen bedriver hjälpverksamhet. En LVE får enligt SNA inte vara en hjälpenhet.

Definitionen av en LVE (=Establishment) i SNA är:

- 5.21. The establishment combines both the kind-of-activity dimension and the locality dimension. An establishment is defined as an enterprise, or part of an enterprise, that is situated in a single location and in which only a single (non-ancillary) productive activity is carried out or in which the principal productive activity accounts for most of the value added.
- 5.22. Although the definition of an establishment allows for the possibility that there may be one or more secondary activities carried out, they should be on a small scale compared with the principal activity. If a secondary activity within an enterprise is as important, or nearly as important, as the principal activity, then that activity should be treated as taking place within a separate establishment from that in which the principal activity takes place. The definition of an establishment does not permit an ancillary activity to constitute an establishment on its own.

Det är i den sista meningen ovan som det sägs att en LVE inte får vara en hjälp-LVE. I EU-förordningen kan däremot en LVE vara en hjälp-LVE. Detta uttrycks visserligen inte explicit utan följer av att ett arbetsställe enligt förordningen kan vara en hjälp-AE, och eftersom en LVE är en delmängd av AE så följer med nödvändighet att en LVE kan vara en hjälpenhet. I EU-förordningen står ändå att LVE enligt EU-förordningen och "establishment" enligt SNA är samma sak, men tittar man på definitionerna så ser man alltså att de inte definieras på samma sätt. En förklaring till att LVE definieras olika i de båda förordningarna kan vara att EU-förordningen är registerinriktad medan SNA är inriktad mot hur den slutliga redovisningen skall göras.

I FDB blir alla hjälp-AE i registerdelen av FDB (FDB-R) också hjälp-LVE i statistikdelen (FDB-S). I FDB-R registreras dock bara hjälpverksamhet inom en JE. Därför måste FDB-S kompletteras med drygt hundra hjälp-LVE, som är hjälpverksamhet inom sammansatta FE.

3.2 Hjälp-FE

Det finns alltså visst stöd i EU-förordningen för att ha hjälp-LVE. Detta stöd finns egentligen inte för hjälp-FE. Eurostat har dock börjat ”vackla” i frågan och man diskuterar nu om det ändå inte är nödvändigt att ha denna typ av företag, när det är fråga om juridiska enheter som inte kan kopplas samman med någon FE.

I SNA står följande (corporation är JE, och ancillary corporation skulle därför kunna översättas med hjälp-JE, ett begrepp som inte finns i FDB):

- 4.40. An ancillary corporation may be defined as:
- a subsidiary corporation, wholly owned by a parent corporation, whose productive activities are ancillary in nature: that is, are strictly confined to providing services to the parent corporation, or other ancillary corporations owned by the same parent corporation.
- 4.41. As described in chapter V, a productive activity is described as ancillary when its sole function is to produce one or more common types of services for intermediate consumption within the same enterprise. The kinds of services which may be produced by ancillary activities are transportation, purchasing, sales and marketing, various kinds of financial or business services, computing and communications, security, maintenance, and cleaning. These are typically services that are likely to be needed, to some extent or other, in most enterprises, whatever the nature of their principal activities. Neither the inputs into, nor the outputs from, ancillary activities are recorded separately from others consumed or produced by the principal or secondary productive activities.
- 4.42. A corporation may find it advantageous for tax or other reasons to create a subsidiary corporation purely in order to perform certain ancillary activities for its own benefit. For example, it may create a subsidiary to which ownership of its land, buildings or equipment is transferred and whose sole function is to lease them back again to the parent corporation; or it may create a subsidiary to keep its accounts and records on a separate computer installation; and so on. In some cases, corporations may create "dormant" subsidiaries which are not actually engaged in any production but which may be activated at the convenience of the parent corporation.
- 4.43. Ancillary corporations are not treated as separate institutional units in the System. When a parent corporation has created a single ancillary corporation, the ancillary corporation should be treated as an integral part of the parent and its accounts consolidated with those of the parent. When a parent corporation has created several ancillary corporations, they should all be combined with the parent corporation to form a single institutional unit.
- 4.44. Ancillary corporations are not treated as separate institutional units because they can be regarded as artificial units created to avoid taxes, to minimize liabilities in the event of bankruptcy, or to secure other technical advantages under the tax or corporation legislation in force in a particular country.

SNA erkänner alltså inte begreppet hjälp-FE, utan säger att hjälp-JE alltid skall knytas till moderbolaget. Man kan alltså här se en parallell till hur SNA förhåller sig till hjälp-LVE, och att SNA snarare ser till den slutliga redovisningen än till registerhållningen.

Eftersom bildandet av hjälp-FE strider mot både EU-förordningen (åtminstone vad som bokstavligt står där) och SNA så har detta diskuterats åtskilliga gånger inom SCB. I Bakgrundsfakta 2002:3 finns en sammanfattning av grunderna för SCB:s ställningstagande härvid lag:

Om en JE kan sägas vara (till 100 procent) hjälpverksamhet åt en och endast en FE så kan det vara rimligt att den inordnas under denna FE till en sammansatt FE. I många fall är det emellertid så att en JE bedriver hjälpverksamhet åt ett antal separata FE inom en koncern (koncernbank, intern transporttjänst, internt IT-bolag, utvecklingsbolag etc.). I sådana fall kan det vara praktiskt omöjligt att peka ut en FE med vilken hjälpverksamheten skall sammanlösas till en sammansatt enhet, såvida man inte låter hela (den svenska delen av) koncernen utgöra en FE. För många av våra storföretag skulle detta dock vara en olämplig lösning.

För holdingbolagen¹, som är de till antalet helt dominerande bland hjälp-FE, sägs följande i samma dokument:

Beträffande holdingbolag så har SCB sedan några år infört en praxis som innebär ett avsteg från EU-förordningarna ENS 95 och 696/93. Enligt förordningarna skall holdingverksamhet inte ses som hjälpverksamhet. I SCB:s praxis skall holdingbolagen betraktas som hjälp-FE och i (merparten av) statistiken föras till den hjälpta branschen.

Bakom beslutet att behandla holdingbolag som hjälp-FE finns ett PM (finns i sin helhet som bilaga i Bakgrundsfakta 2002:3) från Jörgen Enmark och Per Ericson som avslutas:

Den holdingbolagsbransch som nu redovisas i Företagen är ej komplett och därför omöjlig att tolka. Branschen kan inte heller göras fullständig p.g.a. de sammansatta enheterna. Ur analysynpunkt är det bättre att istället ha samtliga holdingbolag i den bransch där produktionen ligger och där kapitalet verkar.

Vi föreslår att samtliga holdingbolag föras till den bransch som huvuddelen av koncernen är verksam i. Det innebär i praktiken att inga företag hamnar i 74.150 Holdingbolag. Med denna uppbyggnad får vi en enhetlig behandling av koncernmödrarna, och dess kapital föras till den bransch där det är verksamt.

Kodningen bör kunna göras maskinellt med hjälp av koncernregistret. Klassningen skall tillämpas i all statistikproduktion.

När det gäller holdingbolag verkar det för övrigt som om Eurostat har ändrat uppfattning. Det står numera i rekommendation nr 19 för Företagsregister:

19.48 In theory, pure holding companies do not fulfil the definition of the enterprise, as they are not a combination of factors of production producing goods and services. Since an enterprise can not contain parts of legal units, and as NACE class 74.15, "management activities of holding companies", allows the units concerned to be clearly recognisable and their impact quantifiable, holding companies within groups should be regarded as separate enterprises (for some purposes these may be considered to be "quasi-enterprises"). This solution does not rule out the possibility of apportioning variables to other enterprises within the group, indeed this may be desirable for certain types of statistics.

3.3 Hjälp-VE

Liksom att hjälp-FE kan sägas strida mot såväl EU-förordningen som SNA, så strider också hjälp-VE mot dessa förordningar. SCB har trots detta beslutat att hjälp-VE får förekomma. Detta motiveras i Bakgrundsfakta 2002:3 på följande sätt:

Vid vissa företag med flera producerande VE utgörs hjälpverksamheten av lokalt fristående enheter, t ex lokala försäljningskontor. Det kan då vara svårt att avgöra till vilken VE dessa skall knytas. Av praktiska skäl skapas i sådana fall hjälp-VE i FDB trots att detta strider både mot SNA/ENS och förordning 696/93. Man ska se användningen av hjälp-VE som en praktisk lösning, bland annat för att säkerställa att samtliga skapade VE vid det berörda företaget kan lämna uppgifter till SCB. Notera att både SNA/ENS och förordning 696/93 förutsätter att de valda enheterna (LVE respektive VE) fungerar som observationsenheter.

¹ Holdingbolag definieras i ENS på följande sätt:

2.14 Holdingbolag är institutionella enheter vars huvudsakliga funktion är att kontrollera och styra en grupp dotterbolag.

Och vidare konstateras:

Hjälpverksamhet ses i relation till FE. En LVE kan vara en hjälpenhet. Även hjälp-VE får förekomma som praktisk konstruktion i FDB och statistikproduktionen, i sådana fall där man inte entydigt kan avgöra till vilken producerande VE som hjälpverksamheten hör. Ett vanligt exempel på detta är en hjälp-VE som utgörs av ett eller flera försäljningskontor vid en FE med två eller flera producerande VE.

4 Nuvarande hantering av hjälpverksamhet i FDB

Som nämnts tidigare sker en registrering av hjälpverksamhet i R-delen av FDB, men enbart i förhållanden inom en JE. Det är denna hjälpverksamhet som omhändertas i den ordinarie registervården inom FDB. Källan för denna registrering är i huvudsak de enkäter som FDB skickar ut till alla JE med mer än ett AE. Informationen i enkäterna är dock inte särskilt tydlig och granskaren måste i varje enskilt fall göra en bedömning om till exempel ett nytt arbetsställe skall vara en hjälpenhet eller inte. I anvisningarna till uppgiftslämnarna finns ingen särskild instruktion om hjälpverksamhet. Därför har uppgiftslämnarna också svårt att veta vad som avses med hjälpverksamhet. Sammantaget vilar det alltså en stort ansvar på den enskilde granskaren, när det gäller att registrera hjälpverksamhet.

Alla AE som registreras som hjälpenheter i R-delen blir automatiskt också hjälpenheter i S-delen, genom att motsvarande LVE blir hjälp-LVE. På detta sätt skapas den stora mängden av hjälp-LVE. Men tillägg av hjälp-LVE måste göras utanför det ordinarie registerarbetet för de sammansatta företagsenheterna, eftersom hjälpverksamhet kan finnas inom hela den sammansatta FEn, som inte registreras i R-delen. Källan för detta är information som kommer från statistikgrenarna.

Registrering av hjälp-FE görs också utanför det ordinarie registervårdsarbetet. Den största mängden hjälp-FE är som tidigare sagts holdingbolag. För holdingbolagen görs en maskinell klassning till hjälp-FE, och de får också maskinellt en betjänad bransch som räknas fram genom att de underliggande dotterbolagens antal anställda summeras per bransch, och den bransch som då blir störst blir holdingbolagets betjänade bransch.

För hjälp-FE, förutom holdingbolagen, sker en registrering helt utifrån uppgifter från statistikgrenarna. Som regel går detta genom FDB-S-gruppen. Registreringen är bristfällig och någon egentlig källa finns inte. För hjälp-VE inom en primärproducerande FE finns däremot en god källa genom Företagsstatistiken, som ställer frågor per VE om försäljning av egna varor, internleveranser och liknande.

5 Förslag till nya källor för att upptäcka och vårda hjälpverksamhet

Det är önskvärt att arbetet med att upptäcka och uppdatera hjälp-LVE i det ordinarie registervårdsarbetet stramas upp en del. Det kan ske på flera sätt till exempel genom att:

- man genomför en utbildning med granskningspersonalen inom FDB med syfte att klargöra vad som menas med hjälpverksamhet och hjälpverksamhetens roll i statistikproduktionen
- ett avsnitt om hjälpverksamhet läggs till i anvisningarna till uppgiftslämnarna
- kontrollistor tas fram för granskningsarbetet, där misstänkta fall av hjälpverksamhet tas ut. Det kan till exempel vara arbetsställen med viss typ av verksamhet som partihandel, administrativ verksamhet mm, där företaget har en annan bransch

När det gäller att upptäcka och uppdatera hjälp-FE görs detta på ett ad-hoc-betonat sätt genom att statistikgrenarna upptäcker misstänkta fall och att det därmed kommer upp i FDB-S-gruppen. FDB-S-gruppens arbete bör här kompletteras med förslagsvis:

- en mer systematisk genomgång av koncerner för att upptäcka hjälpverksamhet mellan JE inom en koncern. Detta kan lämpligen samordnas med projektet som skall se över bildandet av sammansatta företagsenheter
- att göra en utredning om hjälpverksamhet mellan JE i samband med större företagsombildningar. Sådana företagsombildningar finns det för övrigt större möjlighet att upptäcka nu när FDB börjat använda UBD (LAPS) som källa

Det finns också ett problem i detta med att arbetet i registervården är så koncentrerat till företag med flera arbetsställen. Det kan finnas ett mörkertal genom att företag som i registret bara har ett arbetsställe i verkligheten har flera arbetsställen, och att flera av dessa arbetsställen också är hjälp-LVE. Här föreslås:

- någon form av underhållsplan där enkäter skickas ut till ”misstänkta” ettarbetsställe företag. Det kan till exempel vara företag med mer än 50 anställda eller andra indikationer på att företaget har mer än ett arbetsställe

6 Hjälpverksamhetens behandling i primärstatistiken med hänsyn tagen till nationalräkenskapernas behov

Hur hjälpverksamhet skall hanteras i nationalräkenskaperna beskrivs i ENS på följande sätt:

3.13 Hjälpverksamhet behandlas som en integrerad del av den primära eller sekundära verksamhet den betjänar. Detta får till följd att:

- a) produktionen i en hjälpverksamhet är inte explicit avgränsad och separat bokförd. Därav följer att användningen av denna produktion inte heller bokförs.*
- b) Alla insatser som konsumeras i en hjälpverksamhet – material, arbetskraft, kapitalförslitning etc. – behandlas som insatser i den primära eller sekundära verksamhet som den stöder.*

I SNA uttrycks motsvarande som:

<p>5.13. By definition, an ancillary activity is not undertaken for its own sake but purely in order to provide supporting services for the principal or secondary activities with which it is associated. Therefore, both the System and ISIC treat ancillary activities as integral parts of the principal or secondary activities with which they are associated. As a result:</p> <p>(a) The output of an ancillary activity is not explicitly recognized and recorded separately in the System. It follows that the use of this output is also not recorded;</p> <p>(b) All the inputs consumed by an ancillary activity – materials, labour, consumption of fixed capital, etc. – are treated as inputs into the principal or secondary activity which it supports;</p> <p>(c) It is not possible to identify the value added of an ancillary activity because that value added is combined with the value added of the principal or secondary activity.</p> <p>Thus, the production accounts of the System provide no direct information about the incidence or range of ancillary activities carried out within producer units. Their existence can only be inferred by studying the structure of the inputs consumed by producers.</p>

De båda paragraferna är i stora delar likalydande. Texten i SNA är visserligen litet mer omfattande, men innebörden är densamma. Det bör bara kunna tolkas på följande sätt:

1. Produktionen (the output) från en hjälpverksamhet skall inte registreras i NR-systemet. Detta innebär att om hjälpverksamhet internfaktureras så skall detta belopp tas bort. Detta förekommer i första hand från hjälp-FE och hjälp-VE. Intäkter från sådan fakturering skall alltså tas bort i primärstatistiken.

2. Användningen av denna produktion (the use of this output) skall inte bokföras i NR-systemet. Detta innebär att den kostnad som uppkommit hos den enhet som mottagit internfakturan enligt ovan måste räknas bort.
3. Alla insatser (all the inputs) i en hjälpverksamhet förs till den verksamhet som stöds. Detta innebär att kostnaderna i en hjälpverksamhet måste fördelas på de branscher som betjänas. Om flera branscher betjänas så skall kostnaderna fördelas mellan dessa branscher.

Det är alltså ganska klara besked och för de olika statistikgrenarna gäller:

1. För den kortperiodiska industrienkäten (KortInd) och omsättningsstatistiken på TN gäller att se till att hjälpverksamhet inte kommer med i vare sig produktion (leverans) eller omsättning. För KortInd är det i dagsläget inget problem eftersom man enbart efterfrågar industriproduktion, men om man i framtiden även kommer att ta in annan verksamhet så får man se upp med detta.
2. Investeringsenkäterna, kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KSP) och kortperiodisk lönestatistik (KLP) skall ha med investeringar, sysselsättning och löner även om det är hjälpverksamhet. Det är ingen skillnad mot hur det är för närvarande. I dag förs sådana verksamheter till den största av de branscher som betjänas. Det är alltså inte helt enligt reglerna, som säger att om flera branscher betjänas så skall en fördelning göras. Detta med fördelning har diskuterats i projektet, men utan att någon annan slutsats dragits än att vi bör känna till att vi inte förfar helt enligt reglerna i ENS.
3. Företagsstatistiken (FS) måste "rensas" för fakturering som härrör från hjälpverksamhet. Det måste göras såväl för den enhet som skickat fakturan som den som mottagit fakturan. Det kan nog ibland bli svårt att göra. Särskilt att avgöra vilken enhet som mottagit fakturan och vilken kostnad som skall reduceras. Eventuellt måste man kanske i vissa fall kontakta uppgiftslämnaren. Även FS gör i dagsläget så att kostnaderna för hjälpverksamhet förs till den största av de branscher som betjänas, det vill säga inte helt enligt de regler som nämndes ovan.

KortInd och Omsättningsstatistiken skall inte ha med de hjälpenheter som enbart hjälper andra enheter, eftersom sådan verksamhet inte skall mätas i dessa undersökningar. Däremot bör man ta med de blandade enheterna (se avsnitt 2.1), alltså de enheter som till någon del utför hjälpverksamhet, men även har vanlig producerande verksamhet. Om man har en cut-off-gräns så får man göra en avvägning, med hjälp av procentsatser, om den producerande verksamheten skall anses vara så stor att den skall ingå i undersökningen. Det är dock viktigt att intäkter från hjälpverksamheten inte kommer med i undersökningens resultat.

7 Tekniska lösningar avseende hjälpenheter i FDB

Under projektets gång har det framkommit önskemål som påverkar hur hjälpenheter skall behandlas i FDB. Här följer en lista över önskemål på förändringar som rör FDB:

1. Aggregeringen av branscher med hänsyn tagen till hjälpverksamhet fungerar inte alltid i den nuvarande tekniska lösningen. Med aggregering menas att summan av branscher över underliggande LVE, med hänsyn tagen till procenttal och antal anställda, skall ge bransch till den VE som dessa LVEer tillhör. Likaledes skall summan av underliggande VE till en FE ge FEs bransch.
2. Markeringen av hjälpenheter i registret fungerar inte i nuvarande FDB, utan detta får skötas vid sidan av i SAMU-systemet. Markeringen bör införas i FDB och göras enligt vad som beskrivits ovan i punkt 2.1, det vill säga med tre koder. En av koderna skall stå för "blandad" enhet, det vill säga enheter som bara till en del har hjälpverksamhet till andra enheter. Det skall framgå av en procentsats hur stor denna hjälpverksamhet är inom den blandade enheten. Kodsättningen skall gälla såväl hjälp-FE som hjälp-VE och hjälp-LVE.
3. Registrering av både betjänt bransch (NgS) och egen bransch (Ng) skall finnas för alla enheter i FDB, med angivande av procentandelar.

4. Det finns en del önskemål från användare utanför ES/FDB på de skärmbilder som FDB för närvarande tillhandahåller. Här borde det undersökas om man kan ha en uppsättning skärmbilder för personal utanför ES/FDB, där man kan inrikta sig på information som statistikgrenarna i första hand är intresserade av.

Alla de fyra önskemålen ovan berör tekniska förändringar i FDB vars lösningar i detalj bäst sköts inom ES/FDB. Så projektet överlåter förslagen till vidare behandling inom ES/FDB.

8 Övrigt

Som kanske framgått har projektet avgränsats till att gälla näringslivet, vilket innebär att den offentliga sektorn har hållits utanför. Anledningen till detta är att hjälpverksamhet inom den offentliga sektorn inte utgör något problem i statistikproduktionen. Hjälpverksamhet inom den offentliga sektorn behandlas heller inte i några av de förordningar och rekommendationer som finns angående hjälpverksamhet.

Inom projektet har även benämningarna på hjälpenheterna diskuterats. Dessa har kallats hjälp-FE, hjälp-VE och hjälp-LVE genomgående i denna rapport, eftersom dessa benämningar hittills använts inom SCB. Det kan ifrågasättas om dessa benämningar är så bra, men inom projektet har inga bättre förslag kommit fram. Så nya förslag till benämningar välkomnas!

ISSN 1650-9447

Statistikpublikationer kan beställas från SCB, Publikationstjänsten, 701 89 ÖREBRO, e-post: publ@scb.se, telefon: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44. De kan också köpas genom bokhandeln eller direkt hos SCB, Karlavägen 100 i Stockholm. Aktuell publicering redovisas på vår webbplats (www.scb.se). Ytterligare hjälp ges av Bibliotek och information, e-post: information@scb.se, telefon: 08-506 948 01, fax: 08-506 948 99.

www.scb.se